

Cyklus: Poznávať nepoznané

Artur Štele

kniha Rút 1. časť

Radi vás vítame pri programe Poznávať nepoznané.

A netrpezlivo očakávame nové stretnutie s vami, Artur Arturovič, na ktorom sa budeme venovať ďalšej knihe Starého zákona. Už sme spolu s vami preštudovali veľa kníh Starého zákona, pričom sme poznávali nepoznané v týchto knihách.

Dnes budeme hovoriť o knihe Rút. Je to nevelká kniha, no správa, ktorá sa v nej skrýva, je určite veľmi veľká. Sú to len 4 kapitoly, ale zvesť je veľmi dôležitá. Presne tak. Kniha Rút je perlou biblickej literatúry. A túto knihu môžeme rozoberať z rôznych strán, pretože je tu tak mnoho toho, čo môžeme vidieť.

Po prvé, mnohí ľudia si spomenú, že táto kniha sa používa počas obradu uzatvárania manželstva. Vtedy sa veľmi často používajú slová Rút, kedy hovorí: „Tvoj Boh bude mojím Bohom, tvoj ľud bude mojím ľudom, kam pôjdeš ty, tam pôjdem ja“, a tieto slová sa veľmi často používajú. Nájdeme ich v Rút 1,16: *„Ale Rút povedala: Nenúť ma opustiť ťa a odísť od teba! Lebo kam ty pôjdeš, pôjdem i ja, a kde ty budeš bývať, budem bývať i ja! Tvoj ľud bude mojím ľudom, tvoj Boh bude mojím Bohom!“* Tieto slová sa veľmi často používajú počas uzatvárania manželstva. Mohli by sme o nej veľa hovoriť už len na základe týchto jej slov. To sú slová viery, ktoré sú výsledkom tej seby, ktorú vykonali Noémi a jej muž. Môžeme povedať, že ich služba nebola márna.

Pripomíname, že vás pozývame, aby ste spolu s nami čítali Sväté písmo a veríme, že ste prečítali knihu Rút. Sú to len štyri kapitoly. A ak ste ich ešte neprečítali, určite to urobte do budúcej relácie.

Možno krátko povedzte, o čom je táto kniha. Áno. Rút nebola Izraelitka, no vydala sa za Izraelca. Potom jej muž zomrel a ona sa rozhodla zostať so svojou svokrou Noémi. A Rút hovorí svojej svokre tieto slová: „budem s tebou dokonca, pretože som prijala vieru svojho muža, ako som bola žila so svojim mužom, teraz chcem byť s tebou a žiť s tebou“. A tak sa Noémi s Rút vracajú do Izraela, na územie Judei. Áno. A potom nasleduje Božie požehnanie.

Tu je samozrejme veľmi dôležité, aby si naši diváci prečítali knihu Rút. Pretože tie detaily, o ktorých budeme hovoriť, budú mať zmysel len vtedy, keď človek bude mať celkový obraz.

Je tiež veľmi dôležité si všimnúť, že môžeme uvádzať veľa paralel s hrdinami opísanými v knihe Rút. Napr. jedným z hlavných hrdinov knihy Rút je Bóaz. Niektorí ho porovnávajú s Adamom, pretože u nich je podobnosť v tom, ako sa zoznámili so svojimi manželkami. Pretože Adam spal a keď sa zobudil, uvidel Evu vedľa seba a začal sa ňou nadchýňať.

A u Bóaza vidíme to isté: zaspal a keď sa zobudil, pri svojich nohách uvidel Rút, preto tu vidíme tiež veľmi zaujímavú paralelu.

Samozrejme, že tiež môžeme hovoriť o požehnaní a Božej milosti na základe tejto knihy, pretože kniha Rút používa staro hebrejské slovo „chesed“, ktoré je veľmi mnohorozmerné. Toto slovo nie je možné preložiť jedným, či dvoma slovami. Toto slovo označuje aj „lásku“, takú lásku, ktorou môže milovať len Boh, lásku, ktorá sa v Novom Zákone približuje slovu „agapé“. Potom slovo „chesed“ znamená „milosť, požehnanie, spravodlivosť, vernosť, ospravedlnenie“. Presne tak. Toto všetko s tým súvisí. Prakticky, keď hovoríme o ospravedlnení skrze vieru a Božej spravodlivosti, toto slovo vyjadruje súhrn všetkých chápaní, ktoré existujú. Presne tak. A kniha Rút je portrétom toho, čo znamená slovo „chesed“: „Božia milosť, Božia láska, Božia spravodlivosť“ atď. Preto je veľmi dôležité, že už v Starom zákone je položený základ správneho chápania spásy a preto má kniha Rút v tomto svetle veľmi vážny význam.

Myslím si, že v knihe Rút sa otvára veľmi aktuálna téma. Pretože dnes mnohí ľudia uvažujú nad otázkou: „To, čo sa s nami deje v živote, je náhoda alebo je to Božia prozreteľnosť?“ Pretože existujú aj teológovia, ktorí hovoria, že neexistuje žiadna Božia prozreteľnosť. Áno, že všetko sú náhody. Pretože, ako hovoria: „Boh vám dal rozum, vy sa sami rozhodujete a takto si prakticky vytvárate svoj osud. A všetko, čo sa s vami deje, je náhoda. A keď sa stalo, že ste boli v správnom čase na správnom mieste, dostali ste požehnanie. A keď sa susedom stalo, že boli v nesprávnom čase na nesprávnom mieste, utrpeli škodu atď.“ Preto je to veľmi aktuálna otázka.

Kniha Rút vlieva svetlo do tejto otázky, najmä keď čítame 2. kapitolu, kde vidíme, že je to tam veľmi pekne ukázané. Napríklad, keď si prečítame Rút 2,3: „*A ona odišla. Prišla a zbierala na poli za žencami, a tu došla náhodou na diel poľa Bóazovho, ktorý pochádzal z Elímelechovho rodu.*“ A táto myšlienka sa prelína 2. kapitolou. Ona tam bola, a náhodou sa to stalo.

No autor knihy Rút nám chce ukázať veľmi zaujímavú vec. Ukazuje, že na všetko, čo sa deje s človekom, sa môžeme pozerieť z dvoch uhlov pohľadu: z Božej perspektívy a z ľudskej perspektívy. A 2. kapitola sa začína slovami: „*Noémi mala po manželovi známeho, zámožného muža z Elímelechovho rodu. Volal sa Bóaz.*“ Čiže tu už vieme, že Bóaz je príbuzný. A tu sa náhodne stane, že ona zbiera klasy na poli práve u tohto príbuzného. Áno, a čo je zaujímavé. Zdalo by sa, že o Bóazovi ešte nie je reč, to bude trochu neskôr. A tu je zrazu priamo taká malá vsuvka z Božej perspektívy.

A kniha Rút nám ukazuje: môžete sa nato pozerieť, ako chcete. Môžete sa nato pozerieť z ľudskej perspektívy, kde neexistuje žiadna Božia prozreteľnosť. A z ľudskej perspektívy je všetko len dielom náhody. Teda, mala jednoducho šťastie, že náhodou prišla na to pole, ktoré patrilo Bóazovi. No autor tejto knihy hovorí: „*Počkajte. Vaše predstavy podriadte Božej perspektíve*“, a hovorí: „*predtým, ako začneme, dám vám možnosť, aby ste akoby cez*

štrbinku zahliadli Božiu perspektívu.“ Teda, Noémi má príbuzného, ktorý sa volá Bóaz a Rút bude zbierať u neho klasy na poli. Teda, tu je jasne ukázané, áno, z ľudskej perspektívy je všetko v našom živote vecou náhody, je to osud, ako to niektorí volajú, no z biblickej perspektívy to tak nie je.

Chcem podotknúť, že všetko dobré, čo sa nám deje, je Božia prozreteľnosť, ale keď ide o otázky utrpenia alebo smrti, nie je Božou vôľou, aby niekto trpel. Skôr je to výsledok toho zápasu, ktorý prebieha v tomto svete. Áno.

Ide o to, že Boh si váži človeka, váži si slobodnú vôľu, slobodné rozhodnutie človeka. A ako sme rozoberali v knihe Sudcov, táto myšlienka ako červená niť prechádza cez všetky knihy, že keď človek sa odvracia od Boha, tak Boh odtiahne svoju ruku od človeka a zlo kladie svoju ruku na vás. Presne tak. A keď sa obrátite naspäť k Bohu, vtedy vás Boh vedie po vašej ceste životom.

Pretože my vidíme, že v tomto prípade Rút v 1. kapitole hovorí: „chcem, aby tvoj Boh bol mojím Bohom“ a tu vidíme výsledok, že Boh Noémi sa stáva aj Bohom Rút. Presne tak. A preto, dôsledkom toho rozhodnutia už nie je náhoda.

Rozum hrá veľmi dôležitú rolu. Biblická cesta je taká, aby sme podriadili svoj rozum Najvyššiemu rozumu t.j. Bohu. A v tom momente, keď je môj rozum podriadený Božiemu vedeniu a Božej prozreteľnosti, tak v tomto zmysle už niety náhod, všetko, čo sa so mnou deje, vychádza z Božích rúk.

No v momente, keď použijem svoju slobodnú vôľu, a mám tú možnosť, že sa rozhodnem nevybrať si Boha a Jeho vôľu, ale vyberiem si svoju vôľu, v tom okamihu sa nachádzam pod vplyvom svojej vôle. Vtedy si Boh váži moje rozhodnutie a dovoľuje mi ísť tou cestou, ktorú som si vybral. No na tejto ceste niet Božej prozreteľnosti a požehnania dovedy, kým sa nevrátim k Bohu a nepoprosím Ho: „Nie, Bože, zober pod kontrolu môj rozum, chcem byť radšej s Tebou“.

Kniha Rút práve ukazuje túto myšlienku: „Ľudia, bude vám lepšie, keď budete s Bohom. Keď podriadite svoju vôľu Jemu, budete požehnaní nielen tu na tejto Zemi, ale vaše požehnanie sa rozšíri na tisíc pokolení dopredu a na celú večnosť.“ Táto myšlienka sa krásne prelína ako červená niť. To neznamena, že nebudeme mať trápenia, pretože vidíme, že samotná Rút, keď prichádza do Izraela, nemá peniaze ani nato, aby si kúpila jedlo, ona zbiera klasy, no predsa ju to privádza k niečomu väčšiemu.

Podme začať od začiatku. 1. verš 1. kapitoly nám prakticky vykresľuje celý kontext, čo sa tam dialo. Prečítajte prosím prvé tri verše. Rút 1,1-3: „*V čase, keď vládli sudcovia, nastal v krajine hlad. Vtedy odišiel istý muž so ženou a s dvomi synmi z judského Betlehema bývať na moábske stráne. 2 Muž sa volal Elímelech, jeho manželka bola Noémi a jeho dvaja synovia Machlón a Kiljón; boli to Efraťania z judského Betlehema. Prišli na moábske stráne a ostali tam bývať. 3 Potom zomrel Noémin manžel Elímelech, a ona ostala s obidvoma synmi.*“

Zaujímavý príbeh. Začína sa „v čase, kedy vládli sudcovia“. Udalosti knihy Rút sa chronologicky odohrávajú približne v tom čase, ako i udalosti v knihe Sudcov, čiže nám to vykresľuje veľmi zaujímavý kontext. Bolo to v období sudcov a obdobie sudcov sa charakterizuje posledným veršom, ktorý nájdeme v knihe Sudcov. Kniha Sudcov 21,25: „*V tom čase ešte nebolo kráľa v Izraeli; každý robil, čo uznal za správne.*“ Presne tak. Toto je kontext. Opis knihy Rút prebieha v čase, keď niet kráľa, teda vládnu sudcovia a je to obdobie, kedy si každý robil to, čo sa mu zdalo správne.

A preto niektorí teológovia hovoria, že prakticky kniha Rút je knihou pre postmodernu, pre ľudí žijúcich v období postmodernity (t.j. dnes). Kedy si každý robí to, čo je podľa neho správne. Áno, pretože authority neexistujú, ani pravda neexistuje. Každý je sám sebe bohom. Každý je sám sebe meradlom svojho šťastia a svojho úspechu. Presne tak. Preto je táto kniha veľmi aktuálna pre našu dobu a uvidíme v nej niektoré dôležité detaily.

No pozrite sa, čo sa tu deje. Veľmi jasne sa tu vymedzuje obdobie, v ktorom sa udalosti odohrávajú. Už sme hovorili, že je to doba sudcov v Izraeli, kedy niet kráľa v Izraeli a kedy si každý robí, čo uzná za vhodné. No, Rút 1,2 hovorí: „*Muž sa volal Elímelech*“. Teda, jeho meno v preklade znamená: „Boh je môj Kráľ“. Áno, presne tak. Boh je môj Kráľ.

Čiže, pozrite sa, ako je hneď na začiatku udaný veľmi jasný tón. Na jednej strane je všade okolo chaos, niet kráľa, vládnu sudcovia a každý si robí, čo chce. No existuje človek, ktorý má meno a ktorý hovorí: „Boh je môj Kráľ“. Vy si myslíte, že tam niet kráľa, no predsa je tam Kráľ. Toto je základný kameň celého príbehu.

Ďalej je tu veľmi zaujímavá informácia. Hovorí sa tu, že tento človek a táto rodina, ktorá odchádza inde hľadať chleba, žije v meste Betlehem. Mesto „Bet lechem“ v preklade znamená „Dom chleba“.

Teda, príbeh sa začína tým, že v Dome chleba niet chleba. To je paradox. V Dome chleba niet chleba. A táto rodina je prinútená odísť hľadať chlieb na moábske polia (SJ preklad: stráne). Tento obraz si treba predstaviť a mať ho pred očami. V Dome chleba niet chleba. A rodina, veriacia rodina, ktorej nádej sa upiera na Boha, ktorá hovorí, že Boh je môj Kráľ, je nútená odísť na moábske polia.

No pozrite sa, aká je to absurdnosť. Pretože, keď si prečítate 5. knihu Mojžišovu 23,4-5, tam je napísané, že Izraelci už prechádzali moábskym územím: „*Nech nikdy nevojde Ammónec ani Moábec do zhromaždenia Hospodinovho, ani ich desiata pokolenie nech nikdy nevojde do zhromaždenia Hospodinovho, 5 pretože vám nevyšli v ústrety s chlebom a vodou na ceste, keď ste šli z Egypta, a pretože najali proti tebe Bileáma, syna Beórovho z Petoru v mezopotámskej Sýrii, aby ťa prekliat.*“

Teda, pozrite sa, čo sa stalo. Oni išli na moábske polia, to je územie, kde ich nevíтали s chlebom. Tu sa používa slovo „lechem“. A tu je veľmi zaujímavá hra slov. Z Bet lechema, z

Domu chleba rodina uteká, pretože v Dome chleba niet chleba. A uteká na moábske polia, kde im nevyšli v ústrety s chlebom (lechem), kde im nedali chlieb. Presne tak.

Tu je vložená veľmi hlboká myšlienka. Môže sa to stať, pretože cirkev nazývame Domom chleba, môže sa stať, že dnes v Dome chleba niet chleba? A veriaci ľudia, ktorí sa volajú kresťania a hovoria: „Boh je môj Kráľ“, sú prinútení utekať a hľadať chlieb na moábske polia? Keby sme o tom hovorili dnes, nenazvali by sme to moábske polia, ale napríklad polia internetu, internetových sietí. V Dome chleba niet chleba a rodina je prinútená hľadať chlieb a ísť tam, kde ich chlebom nevíkali.

Je zaujímavé si všimnúť, keď budeme pokračovať a prečítame ďalej Rút 1,6: „*Nato sa pobrala i so svojimi nevestami a vrátila sa zo strání moábskych. Na moábskych stránach sa totiž dopyčula, že Hospodin navštívil svoj ľud a dal mu chlieb.*“ Čiže tu čítame, Machlón a Kiljón zomreli a teraz sa už Noémi, ktorej zomrel muž a dvaja synovia, so svojimi nevestami vracia späť do Izraela. Presne tak. A keď sa pozriete na 22. verš, ktorý už hovorí o návrate, čítame: „*Do Betlehema došli na začiatku žatvy jačmeňa.*“ A Betlehem sa naplnil chlebom.

Teda, pozrite, čo sa deje. Je to veľmi krásny obraz. V Dome chleba niet chleba. A teraz rodina, ktorej nádej sa upiera na Boha, ktorá svojim menom vyznáva, že Boh je ich kráľ, pretože v Dome chleba niet chleba, je nútená odísť na moábske polia, kde ich s chlebom nevíkali a oni tam, kde chlieb nenašli, strácajú tých, ktorí sú živiteľmi, tých, ktorí ich mali zabezpečiť chlebom, strácajú všetkých mužov v rodine. No na moábske polia dorazila správa, že v Dome chleba sa objavil chlieb. A Noémi, akonáhle sa to dozvedela, hneď berie svoje nevesty a vracia sa do Domu chleba. Tu nastáva veľmi zaujímavý moment.

Samozrejme, že tu vidíme aj niektoré paralely s 1. knihou Samuelovou, pretože fyzický hlad takisto symbolizuje aj duchovný hlad. A udalosti začiatku 1. knihy Samuelovej sa tiež odohrávajú v období sudcov, keď ešte niet kráľa. Prakticky kniha Sudcov, kniha Rút a začiatok 1. knihy Samuelovej sa odohrávajú v tom období, keď vládli sudcovia a kráľa ešte nebolo. A keď ich vzájomne porovnáme, v tomto období nebol len hlad fyzický, ale aj duchovný.

Keď prečítate 1. knihu Samuelovu 3,1: „*Chlapec Samuel slúžil Hospodinovi po boku Éliho. Slovo Hospodinovo bolo v tých dňoch vzácne a prorocké videnie nebývalo časté*“, vidíme tu veľmi jasnú paralelu medzi fyzickým hladom a duchovným hladom. A aj hebrejský jazyk, ktorý sa tu používa, veľmi jasne poukazuje na celú tragickosť situácie. A ako hovoria mnohí teológovia, je to práve v tom čase, keď nieto u ľudí žiadnych autorít. A jediné, čím je možné zachrániť toto pokolenie, je naplniť Dom chleba chlebom. A keď budú počuť, že v Dome chleba je chlieb, oni sa vrátia znovu do Domu chleba.

Preto môžeme uvažovať, akým spôsobom sa k tomu dopracovať, ako môžeme riešiť tento problém v našich cirkvách dnes. Odpoveď je veľmi jednoduchá: treba nám naplniť Dom chleba chlebom, a ako ste povedali, chlieb symbolizuje Božie slovo. Jednoznačne ide o Božie slovo. Aké veľké ponaučenie, ktoré vidíme v tejto nevelkej knihe. Pretože aj ďalej o tom bude neustále hovoriť každý Boží prorok: „Kde ste? Odišli ste, pretože nemáte videnie, stratili ste

poznanie, lebo sa nechcete znovu ponoriť do Božieho Slova a uvidieť Boha v Božom Slove.“ Presne tak.

A keď pokračujeme v rozoberaní knihy Rút, je tu ešte jedna paralela medzi knihou Rút a 1. knihou Samuelovou. Napríklad, tu sa neraz hovorí o tom, že Noémi, keď počula, že v Dome chleba sa objavil chlieb, rozhodla sa vrátiť sa tam. No, čo robiť s dvomi nevestami? Veď oni sú Moábky. Áno. Čo s nimi urobiť? A tu sa opakovane Noémi obracia k svojim nevestám k Rút a k Orpe, a hovorí im: „Vráťte sa späť“. Rút 1,12: „*Vráťte sa, dcéry moje, choďte, už som pristará na vydaj*“, atď. Ona stále hovorí: „vráťte sa späť“. Rút 1,8 hovorí to isté: „*Tu povedala Noémi obom svojim nevestám: Choďte, navráťte sa každá do domu svojej matky!*“ V Rút 1,11 sa hovorí to isté: „*Ale Noémi povedala: Vráťte sa, dcéry moje, načo by ste šli so mnou.*“ A Rút 1,12 to isté: „*Vráťte sa, dcéry moje,...*“ Teda, tu je zaujímavý moment. Noémi, ktorá pozná Boha a ktorá vie, že v Dome chleba sa objavil chlieb, sa obracia k svojim nevestám a hovorí im: „zostaňte, vráťte sa“.

Keď sa pozriete do 1. knihy Samuelovej, nájdete tam rovnaký príbeh. Éli spí a k nemu sa obracia sluha. Poďme sa nato pozrieť. 1. kniha Samuelova 3,5: „*Nato odbehol k Élimu a povedal mu: Tu som, veď si ma volal.*“ Tu sa hovorí o Samuelovi, keď na neho Hospodin zavola. „*Ten odpovedal: Nevolal som, vráť sa a ľahni si. I odišiel a ľahol si spať.*“ A nie raz. Takisto niekoľkokrát. Tiež je zaujímavé, keď sa poukazuje na paralelu medzi fyzickým a duchovným. Tu by sa zdalo, že sa to odohráva na fyzickej úrovni, no poukazuje to aj na duchovno. A v 1. knihe Samuelovej sa teraz veľmi jasne ukazuje duchovná stránka. V knihe Rút Noémi vie, kde je fyzický chlieb, no hovorí: „nie, vy zostaňte tu a ja sa vrátim späť“. Takisto sa to trikrát opakuje, kedy ona hovorí: „vráťte sa, vráťte sa, vráťte sa.“ Éli sa obracia k Samuelovi a trikrát mu hovorí: „vráť sa a ľahni si“. To je veľmi zaujímavá paralela, ktorú tu môžeme uvidieť.

Čo je tu ešte zaujímavé. Keď študujeme knihu Rút, treba si všimnúť význam mien, pretože každé meno znamená niečo zaujímavé. Hoci tieto mená sa dosť ťažko prekladajú. A vedci dodnes napr. vedú polemiku o tom, aký je správny význam mena Rút, pretože to môže mať niekoľko významov. Niektorí si myslia, že meno „Rút“ znamená „priateľ“, niektorí si myslia, že to znamená „uspokojená“, ďalší si myslia, že to znamená „krása“, alebo „uvidená“. Samozrejme, tieto významy súvisia s tým, čo sa bude odohrávať. Toto sa týka mena „Rút“.

Teraz si zoberme meno „Orpa“. Toto meno sa tiež ťažko prekladá a má niekoľko významov. Niektorí si myslia, že to znamená „šija“ (zadná časť krku) a v tejto súvislosti „tvrdohlavá“ alebo „osamelá“ alebo „sirota“. Tu je veľmi zaujímavé, že hebrejské slovo „orpa“ a anglické slovo „orphan“ znejú podobne, aj významovo sú podobné.

Meno „Noémi“ znamená „sladká“ alebo „príjemná“ alebo „blažená“ alebo „krásna“ alebo „požehnaná“. Teda, celé spektrum možných významov. Potom, keď hovoríme o dvoch synoch Noémi: Machlón a Kiljón. „Machlón“ znamená „chorý“ a „Kiljón“ znamená „slabý“

alebo „mŕtvy“. Teda, v tomto prípade sa to aj stalo. Áno. „Elímelech“, ako sme už hovorili, znamená „Boh je môj Kráľ“.

A zostáva „Bóaz“, ktorého meno sa prekladá takto: „V Ňom je sila“. Hoci sa meno Božie nepoužíva, ukazuje to na Hospodina. A slovo „sila“ má tiež mnoho významov. Slovo „sila“ neznamená len „sila“ vo význame „strength“, no môže to znamenať aj „riešenie problémov“, pretože zvyčajne ten, kto má silu, je schopný vyriešiť tvoj problém. A keď v tomto význame rozoberáme knihu Rút z pohľadu kontextu, tak Bóaz bol práve tým človekom, ktorý bol dostatočne silný, aby riešil tento problém.

Nabudúce budeme v štúdiu pokračovať. No dnes si zapamätáme toto. Čím je zaujímavá kniha Rút?

Po prvé, poukazuje na veľmi dôležitú paralelu medzi duchovnou a fyzickou stránkou v živote človeka. V Dome chleba nieta chleba. A ľudia, aj veriaci ľudia, ktorých meno je „kresťan“ alebo „Boh je môj Kráľ“, sú nútení ísť do tej zeme, kde ich s chlebom nikdy nevítali, pričom oni už na začiatku mali chápať, že tam chlieb nenájdu a že keď sa tam vyberú, mnoho stratia. To sú niekedy výsledky našich rozhodnutí. My sa rozhodneme, Boh nám dáva toto právo. No, keď sa tam nachádzajú, dopyčujú sa, že v Dome chleba sa objavil chlieb, vracajú sa naspäť.

A toto je pre nás veľké ponaučenie, pre cirkvi 21. storočia. Keď v cirkvách zaznie Božie slovo, keď sa ľudia dozvedia, že tam je chlieb, navrátia sa späť. Tí, ktorí sa rozišli na rôzne strany, tí, ktorí odišli z cirkvi, tí, ktorí si Boha nevšímajú, no ktorí budú počuť, že tam je Božie slovo, ktoré je reálne, živé a účinné, sa vrátia.

Artur Arturovič, ďakujeme veľmi pekne. Aké úžasné ponaučenie. Vidíme, a nielen raz, že keď zaznieva Sväté písmo, priťahuje k sebe ľudí zo všetkých strán tohto sveta. Preto si pamätajte, že nielen chlebom je človek živý, ale aj Božím slovom, ktoré priťahuje ľudí k sebe.

Preložené a natitulkované so súhlasom Artura Šteleho.